7/4839 -3-

T.C.
ÇEVRE BAKANLIĞI
ÇEVRE KİRLİLİĞİNİ ÖNLEME VE KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.19.0.ÇKÖ.0.04.00.02-4274 13243 12 EKİM 2001
KONU : Sn. Kadir BOZKURT' un sözlü soru önergesi.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sinop Milletvekili Sayın Kadir BOZKURT' un Sinop-Soğuksu bölgesinde depolanan varillere ilişkin sözlü soru önergesi 09/10/2001 tarihinde TBMM' nde gündeme gelmiş olup, aynı gün cevaplandırılamamıştır. Ancak sözlü soru önergesinin cevabı 19/07/2001 tarih ve B.19.0.ÇKÖ.0.04.00.03/2854-7773 sayılı yazımızla TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Sözlü soru önergesine verilen cevaplar güncelleştirilerek yazımız ekinde yeniden sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Fevzi AYTEKİN
Çevre Bakanı

Ek : Soru Önergesi Cevapları (3 sayfa)

SORU 1- 1988 yılında denizden Sinop kıyılarında karaya vuran zehirli varillerin ilimiz Soğuksu bölgesinde gelişigüzel, uygunsuz koşullarda depolanarak muhafaza altına alınmış olduğu gerçeği ışığında Bakanlığınızın bugüne kadar konu ile ilgili yaptığı çalışmalar nelerdir?

CEVAP 1- 04 Ağustos 2001 tarihinde ilk kez Samsun Alaçam' da bulunan ve tehlikeli atık içeren variller 1988 yılı sonlarına kadar karaya vurmaya devam etmiştir. İstanbul' dan Rize' ye kadar, Karadeniz sahillerinde karaya vuran varillerin % 80' i Samsun ve Sinop' ta bulunmaktadır. Varillerin 152' si boş, 215' i dolu olmak üzere toplamı 367' dir. Üzerlerinde "R" amblemi bulunan varillerin içeriğinin radyoaktif atık olduğu zannedilmiş, ancak Merkez Kriminal Polis Laboratuvarı analizleri sonucunda atıkların toksik kimyasallar olduğu anlaşılmıştır.

Varillerin üzerinde ve içinden çıkan bir takım yazı, şekil ve belgeler, bunların yabancı menşeili olduğunu gösterdiğinden, Dışişleri Bakanlığı ile temasa geçilerek, gerekli araştırmaların yapılması istenmiştir. Bu çalışmalar sonunda;

-Çevre Kanunu' nda yapılan değişikliklerle, bu tür maddelerin yurda ithali yasaklanmış ve durum Dışişleri Bakanlığı tarafından batılı ülkelere resmen bildirilmiştir.

-1988 Ekim ayı içinde TBMM Çevre Araştırma Komisyonu Üyeleri, Devlet Bakanlığı Temsilcileri, Çevre Müsteşarlığı elemanları ve Federal Almanya' dan gelen bir teknik heyet bölgeye giderek varillerle ilgili incelemelerde bulunmuşlardır.

Yerinde yapılan incelemelerde, bazı varillerin üzerlerinde İtalya' nca yazılar ve bazılarının içinde İtalya' nca dökümanlar bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda varillerin İtalyan kökenli olduğu düşünülerek, delillerin kopyaları, Dışişleri Bakanlığı kanalıyla İtalya' ya iletilmiştir.

Bu çerçevede Bakanlığımız, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile ortak çalışmalar yapılmış, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı kontrolörlerinin araştırmaları neticesinde, tehlikeli atık yüklü varillerin 1987 yılı başında Akbay-1 (Türk Bayraklı Gemi) ve Corina (Malta Bayraklı Gemi) gemileriyle İtalya' nın Marina di Carrara ve Chioggia limanlarından yola çıkarak Romanya' nın geçici malların ara deposu olduğu öğrenilen Sulina Serbest Bölgesine götürüldüğü ve buradan Temmuz-Ağustos 1988 tarihlerinde İtalyan kimyagerleri kontrolü altında Panama bayraklı Türk gemilerine yüklenerek Karadeniz'e bırakıldığı kanıtlarla tespit edilmiştir. Bu kanıtların ele geçirilmesinden sonra İtalyan Hükümetinin bu konudaki işbirliği isteklerine olumlu yanıt verilerek, 4 kişilik bir İtalyan Heyeti ile birlikte Karadeniz' de bir inceleme gezisi yapılmıştır. Gezi neticesinde İtalya Heyetince, eldeki kanıtların yeterli olmadığı belirtilerek, varillerin geri alınmasının mümkün olamayacağı vurgulanmış, ancak teknik işbirliği görüşmelerinin yapılabileceği ve 1987 yılındaki zehirli atık nakliyatının İtalya Hükümetini kanunen bağlamayacağı belirtilmiştir.

Bu dönemde uluslararası illegal atık trafiğini düzenleyen bir uluslararası yasal düzenleme bulunmaması nedeniyle, varillerin menşei ülkeye (İtalya) iade edilmesi mümkün olamamıştır. Ülkemizdeki söz konusu boşluğun giderilmesi ve gelişmiş ülkelerden ülkemize olan yasadışı atık taşınımının engellenmesi için, "Tehlikeli Atıkların Sınırötesi Taşınımın ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi" 1989 yılında ülkemiz tarafından imzalanmış ve Sözleşme 1994 yılında onaylanmıştır. Sözleşme gereğince 1995 yılında "Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" yayımlanmış olup, bu Yönetmeliğin 38 inci

Maddesi gereğince Türkiye' nin yetkisi altında bulunan sahalara ve serbest bölgelere atık ithalatı yasaklanmıştır.

Diğer taraftan varillerin nihai bertaraf işlemine kadar geçici depolanacağı yerleri tespit etmek üzere DSİ ve MTA yetkililerinin de katıldığı çalışmalar yapılmış, coğrafik ve jeolojik özellikleri uygun olan Sivas, Yozgat ve Çankırı illeri sınırları içinde uygun yerler tespit edilmiş; ancak doğan tepkiler nedeniyle işlem durdurulmuştur. Varillerin bulunduğu illerde depolanması düşüncesinden hareketle, ilgili Valiliklerle görüşmeler yapılmış, sonunda varillerin en çok bulunduğu Samsun ve Sinop illerimizde depo yapılması ve diğer yerlerdeki varillerin de buralarda depolanması kararlaştırılmıştır.

18.08.1989 tarihinde Çevre Müsteşarlığı ile Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi arasında, tehlikeli atık içerikli varillerin depolama binası tatbikat projesi protokolü imzalanmış, projeden birer adet Samsun ve Sinop Valiliklerine gönderilerek, bu kapsamda Samsun' da geçici depo binasının inşa edilmesi sağlanmış, Sinop' ta eski jandarma karakolu varil depolamasına uygun hale getirilmiştir. Harcamalar Çevre kirliliğini Önleme Fonu' ndan karşılanmıştır.

Buna ek olarak, 24 Nisan 1997 tarihli Sinop Valiliği' nin yazısı ile, Sinop-Soğuksu mevkiinde bulunan varil deposunun tadil edilmesi gerektiği Bakanlığımıza bildirilmiş, yeniden gündeme gelen bu konunun çözümü için varillerin nihai bertaraflarının sağlanması amacıyla yurtiçi ve yurtdışı olanaklar Bakanlığımızca araştırılmıştır. Ülkemizde "Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" nde tanımlanan özelliklere haiz lisanslı ara depolama ve nihai bertaraf tesisleri bulunamadığından varillerin yurt dışında bertaraf ettirilmesi amacıyla Almanya, Hollanda ve Finlandiya' da bulunan atık bertaraf tesislerinden teklifler alınmış; söz konusu tekliflerin değerlendirilmesi sonucu varillerin yurt dışında bertaraf ettirilmesi ekonomik bulunmamıştır. Bu durumda depolarda gelişigüzel depolanmış atıkların yaratacağı riskleri minimize etmek amacıyla, atıkların uluslararası standartlara uygun olarak yeniden ambalajlanarak, mevcut depoların tadilatının yapılıp, ülkemizde lisanslı bertaraf tesisleri devreye girinceye kadar, mahallinde depolamaya devam edilmesi mecburiyetiyle karşı karşıya kalınmıştır. Bu doğrultuda Sinop-Soğuksu' da bulunan varillerin yeniden ambalajlanması, etiketlenmesi ve depo tadilatının yapılması amacıyla Sinop Valiliğince Bakanlığımızdan ödenek talep edilmiş, ilk etapta 5.000.000.000. TL Sinop Valiliğine gönderilmiştir. Ayrıca Valiliğin asgari 5.000.000.000 TL ek ödenek talebi de Bakanlığımızca uygun bulunmuştur. Bunu müteakiben Valiliğin 02.05.2001 tarih ve 760-280-5241 sayılı yazısıyla varillerin nihai bertaraf işlemine hazır hale getirilmesi için 50.000.000.000 TL ödeneğin acilen gönderilmesi talep edilmiş; ancak daha önce Valiliğin emrine gönderilen 5.000.000.000 TL ödeneğin kullanımına ilişkin sarf belgelerinin Bakanlığımıza gönderilip, hesaplar kapatılmadan başka ödeme yapılmasının mümkün olmadığı bildirilmiştir.

Bu bağlamda, Sinop Valiliği' nce varillerin ambalajlanmaları, etiketlenmeleri ve ara depolanmaları için sürdürülen çalışmaların devam etmekte olduğu ve işlemlerin kısa sürede tamamlanamayacağı, bu nedenle şartlı bağış olarak gönderilen 5.000.000.000 TL' nin Bakanlık hesabına havale edildiği bildirilerek, 50.000.000.000 TL' lik ek ödenek talebi tekrarlanmıştır. Bu talep Bakanlığımızca değerlendirilmektedir.

SORU 2- 12 yıldan bu yana anılan varillerin nakil ve bertaraf işlemleri neden yapılamamıştır?

CEVAP 2- İletilen sürede atıkların bu alandan başka bir alana nakledilmesi ve bertarafı için tüm imkanlar araştırılmış, ülkemizde lisanslı bir tehlikeli atık bertaraf tesisinin bulunmaması ve ortaya çıkan mali ve hukuki olanaksızlıklar nedeniyle atıkların bir başka alana nakledilmesi ve bertarafı gerçekleştirilememiştir. Diğer taraftan varillerin ambalajlanması, taşınması ve nihai bertarafı amacıyla kaynak yaratılması için konu projelendirilerek bu yıl içinde Avrupa Birliği Mali İşbirliği fonuna sunulacak hale de getirilmiştir. Ayrıca lisans işlemleri tamamlanmak üzere olan İZAYDAŞ tehlikeli atık yakma tesisinin yanı sıra, sanayinin yoğun olduğu Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerinde bu tür tehlikeli atıkların bertaraf edileceği tesislerinin tür, sayı ve kapasitelerinin belirlenmesi amacıyla 2000 yılında başlatılan master ve fizibilite projesi bu yıl sonunda tamamlanacaktır. Projenin tamamlanmasını müteakip, tesislerin kurulması için gerekli koordinasyon Bakanlığımızca başlatılacaktır. Tehlikeli atıkların sağlıklı yönetimi, bu tür tesislerin tamamlanıp, işletmeye açılması ile birlikte gerçekleştirilmiş olacaktır.

SORU 3- Bölge insanının can ve mal güvenliğini tehdit eden bu unsur ile ilgili çözüme yönelik yerinde tetkik ve incelemeler yapmak üzere teknik bir heyetin bölgeye ivedi gönderilmesi hususunu düşünmez misiniz?

CEVAP 3- Sinop-Soğuksu mevkiinde bulunan varil geçici deposu müteaddit defalar yerinde incelenmiş olup, 28.05.2000-01.06.2000 tarihleri arasında Bakanlığımızca yapılan incelemenin yanısıra depo, 12.09.2001 tarihinde Greenpeace ve Bakanlığımız uzmanlarından oluşan bir heyetçe de yeniden yerinde incelenmiştir.